

УДК 657.6

**ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД АУДИТУ
ЕФЕКТИВНОСТІ****Абасов В.А.**

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна, Київ

Предметом дослідження виступають форми та види державного аудиту, які в умовах ринкового середовища та нестабільної економіки забезпечували паритетні відносини між державою, громадянським суспільством і ринком в процесі використання бюджетних коштів. Адаптація досвіду зарубіжних країн в частині застосування традиційних форм державного аудиту на основі стандартів ISSAI з урахуванням потреб та очікувань громадського суспільства в результатах контролю слугує вектором проведення даного дослідження. Мета дослідження полягає у встановленні сутності ключових понять здійснення аудиту ефективності витрачання бюджетних коштів для цілей визначення методологічних та організаційних засад його здійснення. Встановлено, що аудит ефективності є різновидом державного аудиту. Доцільно спрямовувати аудит ефективності за наступними напрямками: ефективність виконання державних функцій розпорядником бюджетних коштів, виконання державних замовлень (послуг) тієї чи іншої установи, виконання державних програм, використання коштів державного бюджету. Запропоновано критерії оцінки ефективності використання державних коштів відповідно до кожного з напрямків перевірки. Результати дослідження дозволять обґрунтувати законодавчі норми в частині методологічних та організаційних засад здійснення державного аудиту, визначити

компетенцію і повноваження органів, що здійснюють аудит ефективності використання державних коштів і державної власності.

Ключові слова: аудит ефективності, різновиди державного аудиту, критерії аудиту ефективності, стандарти державного аудиту, аудиторський звіт

Abasov V.A. Evolution of the conceptual framework for the performance audit/ SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman», Ukraine, Kyiv

The scope of the research involves forms and types of the public audit that ensured the equitable relations between the state, market, and civil society in the process of budget disbursement in the market and volatile economic environment. Adaptation of the international practices with respect to the application of conventional forms of the public audit based on ISSAI standards, taking into account the needs and expectations of civil society in the monitoring results, serves as a vector for carrying out this research. The research purposes to explore the nature of key concepts for performing a value for money (VFM) audit of the budget disbursement in order to determine the methodological and organizational framework of its implementation. The author arrived at the conclusion that performance audit is a type of public audit. It is advisable to direct the performance audit into the following areas: the efficiency of public functions execution by the budget holder, fulfilment of the public contracts (services) of an institution, implementation of the government programs, and disbursement of the budgetary funds. The author proposed the criteria for performance evaluation of budget allocation for each of the areas of verification. The research findings enable to rationalize legislative rules in terms of the methodological and organizational framework of the public audit, determine the competence and authority of the bodies, performing VFM audit of the

budget allocation and government property.

Keywords: performance audit, types of public audit, VFM audit criteria, standards of public audit, auditor's report.

Вступ. Виклики ринкового середовища, в умовах якого функціонує сектор державного управління, зумовлюють постійний пошук нових форм та видів державного аудиту, які б забезпечували паритетні відносини між державою, громадянським суспільством і ринком в процесі використання бюджетних коштів. Традиційні форми державного аудиту за виконанням бюджету в зарубіжних країнах представлені фінансовим аудитом, аудитом ефективності та аудитом відповідності.

Однак державний аудит, як свідчить досвід розвинених країн, постійно знаходиться у методологічних та організаційних пошуках його проведення з боку співтовариства професіоналів міжнародної організації INTOSAI, яка об'єднує вищі органи державного аудиту більшості країн світу.

З кінця ХХ століття у державному аудиті розвинених країн світу поступово почав розвиватися фінансовий контроль перевірки ефективності витрачання бюджетних коштів і державної власності під назвою «аудит ефективності». [1, С.252] В Україні аудит ефективності в якості пілотного проекту Рахункової палати з'явився у 2000 році. За 2016 рік в результаті проведених 642 контрольних-аналітичних заходів, виявлено порушень і недоліків на 17 мільярдів гривень, серед яких 3 млрд 963,7 млн грн становить неефективне управління видатками бюджетних коштів, встановлене за результатами аудиту ефективності. [2]

На сьогодні можна констатувати, що аудит ефективності в зарубіжних країнах став переважаючим видом контролю за виконанням

витрат державного бюджету. Дійсно, в умовах високого рівня фінансової дисципліни на перший план виходять не завдання виявлення незаконного витрачання бюджетних коштів, а їх ефективного застосування. Чи достатньо актуальним у вітчизняних реаліях є використання аудиту ефективності поряд з традиційними видами контролю, такими як перевірки, фінансові аудити?

На це питання у своїх дослідженнях давали відповіді провідні фахівці та науковці в сфері фінансового контролю Немченко В.В., Редько О.Ю. [3], Басанцов І.В. [4], Богданов І. [5], Є.В. Мних [6], Дікань Л.В. [7],

Левицька С.О. [8], Мамишев А.В. [9], Слободяник Ю.Б. [10], Чумакова І.Ю. [11]. Один з важливих трендів в цьому переліку досліджень - концептуальне прояснення того, що взагалі слід розуміти під «аудитом ефективності» і як його потрібно вивчати. Інший тренд - дослідження факторів, що детермінують закріплення правил здійснення аудиту ефективності, актуальних, зрозумілих і прийнятних як для органів контролю, що його здійснюють, так і для підконтрольних установ.

Мета дослідження та ключові завдання полягають у встановленні сутності ключових понять здійснення аудиту ефективності витрачання бюджетних коштів для цілей визначення методологічних та організаційних засад його здійснення. У цьому дослідженні ми не ставимо перед собою завдання охопити все різноманіття смислів і моделей державного аудиту і будемо дотримуватися найбільш традиційного погляду на сучасні різновиди державного аудиту.

Це уточнення лише звужує проблему, але ще не вирішує її, тому як і тлумачення щодо сутності «аудиту ефективності» не являють собою єдиного категоріального підходу. Ми, однак, приймемо на озброєння

норми стандартів ISSAI, де державний аудит поділяється, на наш погляд, за усіма його різновидами.[12] Ми будемо вважати, що державний аудит є системою контролю державних фінансів, яка включає в себе три компоненти його здійснення: фінансовий аудит, аудит ефективності та аудит відповідності - і має на увазі підтримку і посилення цими елементами один одного. Завдання уточнення сутності аудиту ефективності та його місця і ролі у практиці контрольної діяльності в Україні присвячена дана стаття.

Виклад основного матеріалу статті. Аналіз нормативної бази та практики аудиту ефективності Рахунковою палатою, органом зовнішнього парламентського контролю в Україні дозволив виокремити основні напрямки його виконання спільно з критеріями досягнення результату (Таблиця 1).

Таблиця 1

**Співвідношення результату аудиту ефективності
за напрямками його здійснення**

Напрямок аудиту ефективності	Критерій досягнення результату
Ефективність виконання державних функцій розпорядником бюджетних коштів	критерій - повнота і результативність виконання державних функцій і стан сфери його відповідальності
Виконання державних замовлень (послуг) тієї чи іншої установи	критерій - своєчасність, повнота і економічність виконання державного замовлення
Виконання державних програм	показники економічності та результативності
Використання коштів державного бюджету	співвідношення бюджетних витрат і результатів від їх використання

Цей досить формальний поділ напрямків аудиту ефективності базується на більш глибокій передумові про те, що контроль повинен здійснюватися в інтересах «народу» (зараз для нас не важливі

різноманітні трактування цього поняття) і що наявність у органу парламентського контролю інструментарію є кращим гарантом того, що ця передумова буде реалізована .

Для цього доцільно визначити місце аудиту ефективності використання державних коштів в єдиній термінологічній системі державного аудиту. У вітчизняній економічній літературі поки немає однозначної відповіді на дане питання.

Шевчук В.О., започаткувавши наукові основи контролю в країні, де почала розвиватися ринкова економіка, передбачив необхідність здійснення контролю за результатом, виокремлюючи його різновиди. [13, С. 129-147]

Розглядають в якості форми державного фінансового контролю аудит ефективності Басанцов І.В. [4], Мних Є.В. [6], Дікань Л.В. [7], Чумакова І.Ю. [11], одночасно прирівнюючи за суттю державний фінансовий аудит, здійснюваний органом внутрішнього урядового контролю, до аудиту ефективності. Серед більшості російських дослідників і практиків державного аудиту сформувалася думка щодо віднесення аудиту ефективності до методу контролю [14], що, на нашу думку, нівелює здатність аудиту ефективності досягати серйозних цілей відокремлено від інших форм контролю. Адже методи контролю (загальновідомі - документальний, фактичний, перевірки по суті, тощо) можуть використовуватись під час різних видів перевірок. У різних публікаціях інакше тлумачить суть аудиту ефективності А.Н. Саунін, спочатку називаючи його видом фінансового контролю [15, С.28], а згодом - обґрунтовуючи аудит ефективності як тип. [16]

Для визначення місця аудиту ефективності в системі державного аудиту представляється необхідним визначити змістовну сутність поняття аудиту ефективності використання державних коштів і державної власності.

Концепція економічного наповнення стосовно складових державного фінансового контролю дає можливість узагальнити двоїсту сутність аудиту ефективності як різновиду контролю. Спершу за суттю це контрольні заходи, що дозволяють оцінити результативність, дієвість та економічність використання об'єктом аудиту державних коштів і управління державної власністю. Також під час перевірки встановлюється виконання розпорядником бюджетних коштів, що перевіряється, законів та інших нормативних правових актів, інструкцій і правил, що визначають порядок витрачання державних коштів, виявляються порушення і відхилення у їх діяльності.

За наслідками аудиту ефективності формуються висновки про те, чи витрачалися кошти з належною економністю, раціональністю та ефективністю, на цілі, передбачені відповідним рішеннями про бюджет, чи дотримувалися заходи щодо забезпечення збереження державного майна. Висновки супроводжуються розрахунками або оцінками експертів щодо наслідків такого відхилення. Із вищезначеного випливає, що аудит ефективності за змістом значно перевищує свої потенційні можливості в якості методу контролю, оскільки він є його самодостатньою складовою діяльністю контрольної установи і в ході такого контрольного заходу здійснюється оцінка ефективності використання державних фінансових ресурсів і майна, контроль за законністю і цільовим їх призначенням, що в сукупності характеризується як окремий вид державного аудиту.

У концептуалізації Слободяник Ю.Л. аудит ефективності знаходить вираз у принципі верховенства форми державного фінансового контролю, нової та прогресивної [17]. Сенси цього поняття досить багатозмістовні, але у них є загальна складова: аудит передбачає обмеження управлінських рішень керівників, які розпоряджаються державними коштами неефективно та нецільовим способом. Дане

трактування сутності аудиту ефективності, якому надані пріоритетні позиції відносно форми його здійснення вказує на очевидність завищених очікувань від загальної результативності аудиту ефективності в нашому суспільстві.

Виходячи з наведеної вище концептуалізації державного аудиту, не можна заперечувати факт наявності в контрольній практиці України ендогенних обмежень на реалізацію результатів аудиту ефективності, пов'язаних або з недостатньою реалізацією верховенства закону (відсутність норми про визначення Рахункової палати вищим органом державного аудиту), або з перешкодженням розширенню кращої міжнародної практики у вигляді адаптації стандартів державного аудиту ISSAI, або з обома явищами одночасно.

Зважаючи на це, аудит ефективності не може виступати формою державного аудиту, оскільки його можна проводити як в процесі реалізації заходів контролю (наприклад, попереднього і наступного), так і реалізації просторових його форм (наприклад, зовнішнього чи внутрішнього). Ми вважаємо, ґрунтуючись на кращій практиці зарубіжних країн та аналізуючи результати контрольних-аналітичних заходів Рахункової палати в частині аудитів ефективності витрачання бюджетних коштів та бюджетних програм та керуючись обґрунтуванням, наданим Дрозд І.К. [1, С.80-88] що аудит ефективності за своєю суттю є різновидом державного аудиту.

Запропонована вище концептуалізація ключових понять потребує коментарів, які прояснили б, як наша перспектива на розвиток прогресивного виду державного аудиту співвідноситься з іншими перспективами розвитку форм, видів та методів контролю, формуючи єдину систему державного фінансового контролю.

Це дозволить обґрунтувати законодавчі норми в частині методологічних та організаційних засад здійснення державного аудиту,

визначити компетенцію і повноваження органів, що здійснюють аудит ефективності використання державних коштів і державної власності.

Функціонування бюджетної системи підтримується через інститут принципів, серед яких найважливішими є принципи ефективності та результативності, цільового використання бюджетних коштів. Статтею 7 Бюджетного кодексу зафіксовано, що «при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання послуг, гарантованих державою» [18].

Закон «Про Рахункову палату» (стаття 7) також передбачає проведення аудиту ефективності, встановивши його спрямованість на «надання оцінки щодо своєчасності і повноти бюджетних надходжень, продуктивності, результативності, економності використання бюджетних коштів їх розпорядниками та одержувачами, законності, своєчасності і повноти прийняття управлінських рішень учасниками бюджетного процесу, стану внутрішнього контролю розпорядників бюджетних коштів» [19]. Отже, організаційна форма, в якій аудит ефективності може бути реалізованим, законодавчо не встановлена. До теперішнього часу цей вид державного аудиту не має належної методологічної бази, яка б відповідала нормам стандартів ISSAI.

Одним із чинників недостатньо розвинутою методологічної бази є те, що у Бюджетному кодексі відсутні норми щодо точної ідентифікації неефективного використання бюджетних коштів, а також вказівок на протиправність неефективного використання бюджетних коштів. Неефективне використання бюджетних коштів не являється підставою для застосування заходів примусу за порушення бюджетного законодавства.

Разом з тим нестабільний стан економіки та негативний вплив

корупції і надмірного регулювання супроводжують грубі порушення фінансової дисципліни окремими розпорядниками коштів державного бюджету, що виступає стримуючим фактором використання аудиту ефективності разом з іншими видами контролю – фінансовим аудитом, експертизами та перевітками.

Контрольно-аналітичні заходи Рахункової палати свідчать про суттєві втрати, динаміка яких вказує на необхідність подальшої контрольної роботи в сфері реалізації заходів покарання (рис 1).

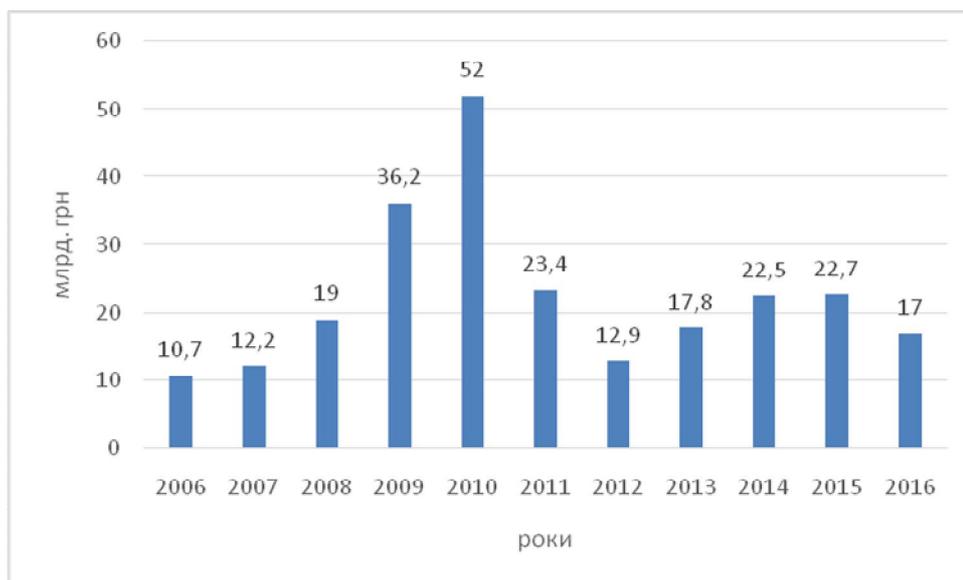

Рис. 1. Динаміка виявлених Рахунковою палатою порушень бюджетного законодавства та неефективного використання бюджетних коштів, порушень та недоліків адміністрування доходів державного бюджету (за 2006-2016 роки)

Складено автором за матеріалами [20]

За результатами проведених у 2016 році Рахунковою палатою контрольних та експертних заходів, підготовлено та надіслано до вищих органів законодавчої та виконавчої влади, установ 498 документів (звітів, рішень, актів, листів), зокрема до Верховної Ради 110 документів, до Генеральної прокуратури та правоохоронних органів 45. [2]

У літературі існує думка, що впровадження аудиту ефективності повинно розглядатися як процес, який скорочує частку інших видів аудиту, як це відбувалося у зарубіжних країнах, де цей процес відбувався еволюційним шляхом [21]. У той же час шанси на повернення до суто репресивних форм контролю, як от ревізії, в Україні швидко зменшуються саме через вектор на впровадження європейських підходів у контролі. На нашу думку, відсутність збалансованого підходу в період значних порушень фінансової, бюджетної дисципліни ризикує зробити державний аудит занадто розмитим поняттям, яке не має дієвої реалізації результатів.

Прикладом цього може слугувати дані щодо суттєвого збільшення частки неефективного управління та використання державних коштів в структурі неефективно використаних ресурсів у 2016 році (70,4%) порівняно з 2015 роком (21,1%) та 2014 роком (44,9%), виявлених Рахунковою палатою.[20]

З точки зору теоретичної перспективи корисно не проводити дуже чіткої межі між «поглибленням» застосування аудитів ефективності поряд зі скороченням інших видів контролю заради повернення до більш жорстких наслідків контрольних заходів. Зупинка в «поглибленні» практик кращих досягнень аудиту ефективності може поступово привести до ерозії всієї контрольної справи і її трансформації або в «змагальний процес» (коли мова йде лише про величину виявлених порушень) або в гібридний режим, де змішуються різновиди аудиту внаслідок відсутності чітких методологічних засад.

На наш погляд, необхідно поступово, в міру розробки методології та підготовки кадрового складу, розвивати практику проведення аудитів ефективності на основі імплементації міжнародних стандартів ISSAI.

Аудит ефективності при правильному методологічному підході

спроможний надати аналіз результативності використання державних коштів разом з комплексною оцінкою причин неефективного використання державних коштів. На основі таких оцінок розробляються конкретні пропозиції та рекомендації щодо поліпшення управління державними ресурсами відповідно до чинного законодавства.

Висновки. На даний час негативні процеси економіки України та низька фінансово-платіжна дисципліна розпорядників бюджетних коштів обумовлюють необхідність реформування системи державного управління. Реформування державної служби, запровадження нових якісних підходів до середньострокового бюджетного планування, які відбуваються в країні, вимагають здійснення адекватної трансформації державного зовнішнього аудиту.

Серед інших різновидів аудиту вищих органів державного фінансового контролю розвинутих країн світу аудит ефективності останні 30-40 років займає провідне місце. Еволюційний розвиток аудиту ефективності спричинений належним рівнем прозорості і публічності управління державними фінансами та високим рівнем бюджетної дисципліни.

Впровадження нової системи середньострокового бюджетного планування, орієнтованого на результат, необхідність забезпечення умов для підвищення ефективності діяльності органів державної влади потребують проведення аудиту ефективності. Вивчення накопиченого зарубіжного та вітчизняного досвіду з проведення аудиту ефективності використання державних ресурсів, міжнародні норми та стандарти створюють необхідну базу для розробки та удосконалення методологічних вказівок щодо здійснення аудиту ефективності у різних сферах витрачання державних коштів.

Література:

1. Дрозд І.К. *Контроль економічних систем: монографія.* – К.: Імекс ЛТД, 2004. – 312 с.
2. *Звіт Рахункової палати за 2016 рік.* [Електронний ресурс] / Рахункова палата України: офіційний вебсайт. - Електронні дані. – Режим доступу:
http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751480/Zvit_RP_2016.pdf
3. *Аудит. (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту).* / За ред. проф. Немченко В.В., Редько О.Ю., Підручник. – К.: Центручбової літератури, 2012. – 540 с.
4. *Басанцов І.В. Розвиток державного фінансового контролю в умовах ринкової економіки України: дис. ... доктора екон. наук: 08.00.08 / Басанцов Ігор Володимирович.* – Ірпінь, 2008. – 382 с.
5. *Богданов І. Успіхи і невдачі державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання / Ігор Богданів // Фінансовий контроль.* – 2009. – № 4 (51). – С. 25–32.
6. *Державний фінансовий аудит: методологія та організація: монографія / Є.В. Мних, М.О. Никонович, С.В. Бардаш та ін.; за ред.: Є.В. Мних; Київ.нац. торг.-екон. ун-т.* – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 318 с.
7. *Дікань Л.В. Державний аудит: навч. посіб.* / Л.В. Дікань, Ю.О. Голуб, Н.В. Синюгіна. – К.: Знання, 2011. – 503 с.
8. *Левецька С. О. Форми державного фінансового контролю / С.О. Левецька // Наукові записки. Національний університет «Острозька академія».* – Серія «Економіка». – Випуск 9. – Частина 1. – 2009. – С. 162–170.
9. *Мамишев А. В. Аудит ефективності діяльності: концепція, цикл, планування / А. В. Мамишев // Фінансовий контроль.* – 2006. – № 2 (31). – С. 54–55.

10. Слободяник Ю.Б. *Формування системи державного аудиту в Україні: монографія / Ю.Б. Слободяник. – Суми: ФОП Наталуха А.С., 2014. – 321 с.*
11. Чумакова І.Ю. *Аудит ефективності у державному фінансовому контролі зарубіжних країн / І.Ю. Чумакова // Фінанси України. – 2007. – № 8. – С. 137–146.*
12. *INTOSAI Community Portal: ISSAI Executive Summaries. Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.intosai.org/issai-executive-summaries/3-fundamental-auditing-principles.html>*
13. Шевчук В. О. *Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою: [монографія] / В.О. Шевчук – К.: Київ. держ. торг.-ек. ун-т, 1998. – 371 с.*
14. Степашин С.В. *Государственный аудит и экономика будущего / С.В. Степашин. – М.: Наука, 2008. – 608 с.*
15. Саунин А.Н. *Аудит эффективности в государственном финансовом контроле: научно-методическое пособие. М: Издательский дом «Финансовый контроль» – 2004.– 144 с.*
16. Саунин А.Н. *Аудит эффективности в государственном финансовом контроле // Финансы. – 2004. – № 9. – С. 54–55.*
17. Слободяник Ю.Б. *Сутність і принципи державного фінансового аудиту / Ю.Б. Слободяник // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. – 2008. – № 2. – С. 65–69.*
18. *Бюджетний кодекс в редакції від 08.07.2010 №2456-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>*
19. *Про Рахункову палату. Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-19>*

20. Річні звіти Рахункової палати [Електронний ресурс] / Рахункова палата України: офіційний вебсайт. – Електронні дані. – Режим доступу:

<http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/category/32826>

21. Индугенко А.Н., Модернизация системы государственного финансового контроля на региональном уровне и возможности применения аудита эффективности // Финансы и кредит. — 2008. — № 2 (290). — С. 53–60.

References:

1. Drozd I.K. Kontrol ekonomichnykh system: monohrafiia. – K.: Imeks LTD, 2004. – 312 s.

2. Zvit Rakhunkovoi palaty za 2016 rik. [Elektronnyi resurs] / Rakhunkova palata Ukrainy: ofitsiyni vebseit. - Elektronni dani. – Rezhym dostupu: [http://www.ac-](http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751480/Zvit_RP_2016.pdf)

[rada.gov.ua/doccatalog/document/16751480/Zvit_RP_2016.pdf](http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751480/Zvit_RP_2016.pdf)

3. Audyт. (Osnovy derzhavnoho, nezalezhnoho profesiinoho ta vnutrishnoho audytu). / Za red. prof. Nemchenko V.V., Redko O.Yu., Pidruchnyk. – K.: Tsentruchovoi literatury, 2012. – 540 s.

4. Basantsov I.V. Rozvytok derzhavnoho finansovoho kontroliu v umovakh rynkovoiekonomiky Ukrainy: dys. ... doktora ekon. nauk: 08.00.08 / Basantsov IhorVolodymyrovych. – Irpin, 2008. – 382 s.

5. Bohdanov I. Uspikhy i nevdachi derzhavnoho finansovoho audytu subiektivhospodariuvannia / Ihor Bohdaniv // Finansovyi kontrol. – 2009. – № 4 (51). – S. 25–32.

6. Derzhavnyi finansovyi audyt: metodolohiia ta orhanizatsiia: monohrafiia/ Ye.V. Mnykh, M.O. Nykonovych, S.V. Bardash ta in.; za red.: Ye.V. Mnykh; Kyiv.nats. torh.-ekon. un-t. – K.: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2009. – 318 s.

7. Dikan L.V. Derzhavnyi audyt: navch. posib. / L.V. Dikan, Yu.O. Holub, N.V. Syniuhina. – K.: Znannia, 2011. – 503 s.

8. Levytska S.O. *Formy derzhavnoho finansovoho kontroliu* / S.O. Levytska // *Naukovi zapysky. Natsionalnyi universytet «Ostrozka akademiia»*. – Serii «*Ekonomika*». – Vypusk 9. – Chastyna 1. – 2009. – S. 162–170.
9. Mamyshev A.V. *Audyt efektyvnosti diialnosti: kontseptsii, tsykl, planuvannia* / A.V. Mamyshev // *Finansovy kontrol*. – 2006. – № 2 (31). – S. 54–55.
10. Slobodianyuk Yu.B. *Formuvannia systemy derzhavnoho audytu v Ukraini : monohrafiia* / Yu.B. Slobodianyuk. – Sumy: FOP Natalukha A.S., 2014. – 321s.
11. Chumakova I.Yu. *Audyt efektyvnosti u derzhavnomu finansovomu kontroli zarubizhnykh krain* / I.Yu. Chumakova // *Finansy Ukrainy*. – 2007. – № 8. – S. 137–146.
12. INTOSAI Community Portal: ISSAI Executive Summaries. Elektronni dani. – Rezhym dostupu: <http://www.intosai.org/issai-executive-summaries/3-fundamental-auditing-principles.html>
13. Shevchuk V.O. *Kontrol hospodarskykh system v suspilstvi z perekhidnoiu ekonomikoiu: [monohrafiia]* / V.O. Shevchuk – K.: Kyiv. derzh. torh.-ek. un-t, 1998. – 371 s.
14. Stepashin S.V. *Gosudarstvennyy audit i ekonomika budushchego* / S.V. Stepashin. – M.: Nauka, 2008. – 608 s.
15. Saunin A.N. *Audit effektivnosti v gosudarstvennom finansovom kontrole: nauchno-metodicheskoe posobie*. M: Izdatelskiy dom «*Finansovy kontrol*» – 2004.– 144 s.
16. Saunin A.N. *Audit effektivnosti v gosudarstvennom finansovom kontrole* // *Finansy*. – 2004. – № 9. – S. 54–55.
17. Slobodianyuk Yu.B. *Sutnist i pryntsypy derzhavnoho finansovoho audytu* / Yu.B. Slobodianyuk // *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt: problemy teorii, metodolohii, orhanizatsii*. – 2008. – № 2. – S. 65–69.

18. *Biudzhetni kodeks v redaktsii vid 08.07.2010 №2456-VI [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>*
Pro Rakhunkovu palatu. Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 576-VIII[Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-19>
19. *Richni zvity Rakhunkovoi palaty [Elektronnyi resurs] / Rakhunkova palata Ukrainy: ofitsiinyi vebsait. – Elektronni dani. – Rezhym dostupu: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/category/32826>*
20. *Indutenko A.N., Modernizatsiya systemy gosudarstvennogo finansovogo kontrolya na regionalnom urovne i vozmozhnosti primeneniya audita effektivnosti // Finansy i kredit. — 2008. — № 2 (290). — S. 53–60.*